

Al veertien jaar werkt Marion Klaver nu in verpleeghuis De Poort, een afdeling van de Amsterdamse zorgaanbieder Amsta. Aanvankelijk ging ze aan de slag op alle afdelingen, sinds zeven jaar werkt ze uitsluitend nog met Korsakovpatiënten. Die hebben haar hart gestolen.

IRIS DIJKSTRA,
WETENSCHAPSJOURNALIST

FOTOGRAFIE ARCHIEF

‘Werken met Korsakovpatiënten is pionieren’

Werken in een verpleeghuis, dat stond aanvankelijk niet boven aan het verlanglijstje van psycholoog Marion Klaver. Een baan als neuropsycholoog in de volwassenenzorg, dát was haar droom. Zulke banen lagen echter niet voor het oprapen, dus toen ze tijdelijk in een verpleeghuis aan de slag kon dacht ze: ‘Ach, waarom niet?’ Ze zag het als opstap naar werk in de hulpverlening aan volwassenen. Maar het verpleeghuis bleek zo leuk dat ze er niet meer weg wilde. Intussen is ze bovendien hoofddocent van de gzaaccent ouderenopleiding bij de RINO Amsterdam.

Wat spreekt je aan in het werken met ouderen?

‘Oudere mensen zijn heel kwetsbaar, maar ook vaak erg wendbaar, ondanks alle achteruitgang. Je kunt meer met ze bereiken dan je zou denken. Het is ook heel intrigerend om oudere mensen te leren kennen. Ze hebben soms onverwacht nog zoveel kracht in zich! Ze hebben natuurlijk ook al een heel leven achter de rug, dat merk je ook. Veel ouderen zoeken de rust op, ze denken na over het leven dat ze hebben geleid en groeien langzaam maar zeker naar de dood toe. Dat is mooi om te zien. Ze berusten in de eindigheid van het bestaan en genieten van kleine dingen. Ja, ik ben veel positiever gaan aankijken tegen de oude dag. Trouwens, ook de manier van werken hier spreekt me aan. Het is net een warm bad, met veel collegialiteit. Mensen gaan ook

heel liefdevol met cliënten om, lang niet zo zakelijk als ik wel eens op een PAAZ heb gezien. Dat vind ik prettig.’

Was het je eigen keuze om je uitsluitend met Korsakovpatiënten te gaan bezighouden?

‘Nee, het werd me gevraagd omdat bij Korsakov vaak gedragsproblemen en verslavingsproblemen om de hoek komen kijken. Dat maakt het bij uitstek werk voor psychologen. Ik vind het ook heel boeiend om met deze groep te werken. Het gaat vaak om wat jongere mensen: ze zijn meestal rond de vijftig, met uitschieters naar veertig en tachtig jaar. Ondanks hun complexe cognitieve en psychiatrische stoornissen zijn mensen met Korsakov goed psychotherapeutisch te behandelen. Daarbij is het de kunst te zoeken naar datgene wat een patiënt graag aan wil pakken, binnen zijn beperkingen, om weer iets van zijn leven te kunnen maken.’

Wat doe je precies met deze cliënten?

‘Als hoofdbehandelaar ben ik verantwoordelijk voor de behandelplannen van de 52 Korsakovpatiënten die in De Poort zijn opgenomen. Ik ben ook het aanspreekpunt voor verwijzers. Daarnaast doe ik diagnostiek en behandeling. Cliënten krijgen hier een oplossingsgerichte gedragstherapie. Centraal staat de

vraag: “Hoe zou je graag willen dat je leven eruit ziet als je de behandeling succesvol hebt afgerond?” We kijken dus naar de toekomst, niet naar het verleden. Daarnaast werken we met mediatieve gedragstherapie, dat wil zeggen, behandeling via het zorgteam. Deze behandeling passen we toe bij gedragsproblemen die vooral door de omgeving als probleem worden ervaren, of ter ondersteuning van een individuele therapie. Bij de oplossingsgerichte gesprekken die ik met cliënten voer is meestal iemand van het zorgteam aanwezig. Zo krijgen we de cliënt sneller op de rails. Bovendien raakt het team geleidelijk vertrouwd met oplossingsgerichte therapie. Dat emancipeert het zorgteam.’

Het lijkt me nogal op eieren lopen, als je het met Korsakov-patiënten niet makkelijk over de oorzaak van hun probleem kunt hebben.

‘Je moet inderdaad met cliënten mee kunnen bewegen, stapje voor stapje. Als iemand bijvoorbeeld graag weer zelfstandig wil gaan wonen, vraag je dus niet: “Hoe voorkom je dan dat je weer

gaat drinken?” Je kunt beter vragen: “Hoe kijk je aan tegen je alcoholgebruik?” Als een cliënt dan zegt: “Ik denk dat ik dat wel aankan”, ga je bemiddelen. “Wat fijn dat je daar vertrouwen in hebt”, zeg je dan, “hartstikke goed! Wat helpt je het aan te kunnen? En stel dat het over een tijdje moeilijker zou gaan, wat zou dan een goed vangnet kunnen zijn?”’

Ben je de enige verpleeghuispsycholoog in De Poort?

‘Nee, niet meer, ik heb intussen drie collega’s. Dat is heel prettig, want het werken met Korsakovpatiënten is nog steeds pionieren. Nederland heeft wereldwijd wel veel aandacht voor de diagnostiek en behandeling van Korsakovpatiënten, maar de zorgmogelijkheden zijn nog altijd beperkt. Dat vind ik ook een nadeel van het werken in deze setting. Je kunt niet op veel kennis en ervaring terugvallen, je moet veel met elkaar verzinnen. Tegelijkertijd is dat natuurlijk ook leuk, als je tenminste de ruimte krijgt om eens wat nieuws te proberen. Wat dat betreft heb ik gelukkig niets te klagen.’ ■

(Vervolg van pagina 29.)

- Heuer, K., Rinck, M. & Becker, E.S. (2007). Avoidance of emotional facial expressions in social anxiety. The approach-avoidance task. *Behavior Research and Therapy*, 45, 2990-3001.
- Houben, K., Schoenmakers, T., Thush, C. e.a. (2008). Impliciete cognitie en verslaving. Theoretische inzichten en praktische toepassingen. *Gedragstherapie*, 41, 169-182.
- Houben, K., Schoenmakers, T.M. & Wiers, R.W. (2009). I didn't feel like drinking beer but I don't know why: The effects of evaluative conditioning on drinking behaviour. Manuscript in preparation.
- Houben, K. & Wiers, R.W. (2006). Assessing implicit alcohol associations with the implicit association test: Fact or artefact? *Addictive Behaviours*, 31, 1346-62.
- Huijding, J., Field, A.P., De Houwer, J., e.a. (2009). A behavioral route to dysfunctional representations: The effects of training approach or avoidance tendencies towards novel animals in children. *Behavior Research and Therapy*, 47, 471-477.
- Huijding, J. & Jong, P.J. de (2007). Beyond fear and disgust: The role of (automatic) contamination-related associations in spider phobia. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 38, 200-211.
- Jong, P.J. de (2002). Implicit self-esteem and social anxiety: Differential self-favouring effects in high and low anxious individuals. *Behavior Research and Therapy*, 40, 501-508.
- Jong, P.J. de, Hout, M. van den, Merckelbach, H. (1995). Covariation bias and the return of fear. *Behavior Research and Therapy*, 33, 211-213.
- Koster, E.H.W., Fox, E., MacLeod, C. (2009). Introduction to the special section on cognitive bias modification in emotional disorders. *Journal of Abnormal Psychology*, 118, 1-4.
- MacLeod, C., Matthews, A. & Tata, P. (1986). Attentional bias in emotional disorders. *Journal of Abnormal Psychology*, 95, 15-20.
- MacLeod, C., Rutherford, E., Campbell, L., e.a. (2002). Selective attention and emotional vulnerability: Assessing the causal basis of their association through the experimental manipulation of attentional bias. *Journal of Abnormal Psychology*, 111, 107-123.
- Marissen, M.A.E., Franken, I.H.A., Waters, A.J., e.a. (2006). Attentional bias predicts heroin relapse following treatment. *Addiction*, 101, 1306-1312.
- Noël, X., Colmant, M., Van der Linden, e.a. (2006). Time Course of Attention for Alcohol Cues in Abstinent Alcoholic Patients: The Role of Initial Orienting. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 30, 1871-1877.
- Ostafin, B.D., Marlatt, G.A. & Greenwald, A.G. (2008). Drinking without thinking: An implicit measure of alcohol motivation predicts failure to control alcohol use. *Behavior Research and Therapy*, 46, 1210-1219.
- Ouimet, A.J., Gawronski, B. & Dozois, D.J.A. (2009). Cognitive vulnerability to anxiety: A review and an integrative model. *Clinical Psychology Review*, 29, 459-470.
- Rinck, M. & Becker, E.S. (2007). Approach and avoidance in fear of spiders. *Journal of Behavior Therapy*, 38, 105-120.
- Rooke, S.E., Hine, D.W. & Thorsteinsson, E.B. (2008). Implicit cognition and substance use: A meta-analysis. *Addictive Behaviors*, 33, 1314-1328.
- Salemink, E., Rijkeboer, M., Hout, M. van den, e.a. (2008). Angst en vertekening in de informatieverwerking. *Ontwikkeling in onderzoek en mogelijke toepassing. De Psycholoog*, 45, 130-134.
- Schmidt, N.B., Richey, J.A., Buckner, J.D. e.a. (2009). Attention training for generalized social anxiety disorder. *Journal of Abnormal Psychology*, 118, 5-14.
- Schoenmakers, T., de Bruin, M., Lux, I., e.a. (2009). A randomized clinical trial to measure effects of attentional re-training in alcohol dependent patients. Under review.
- Schoenmakers, T., Wiers, R.W., Jones, B.T., e.a. (2007). Attentional retraining decreases attentional bias in heavy drinkers without generalization. *Addiction*, 102, 399-405.
- Vadhan, N.P., Carpenter, K.M., Copersino, M.L., e.a. (2007). Attentional bias towards cocaine-related stimuli: Relationship to treatment-seeking for cocaine dependence. *American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 33, 727-736.
- Wiers, R.W., Bartholow, B.D., Wildenberg, E. van den, e.a. (2007a). Automatic and controlled processes and the development of addictive behaviors in adolescents: A review and a model. *Pharmacology, Biochemistry and Behavior*, 86, 263-283.
- Wiers, R.W., Hesse, C., Rinck, M. e.a. (2009b). Retraining the automatic tendency to approach alcohol in alcohol dependent patients. Manuscript in preparation.
- Wiers, R.W., Rinck, M., Dictus, M., e.a. (2009a). Relatively strong automatic action-tendencies in male carriers of the OPRM1 G-allele. *Genes, Brain, and Behavior*, 8, 101-106.
- Wiers, R.W., Rinck, M., Kordts, R., e.a. (2009c) Re-training automatic action-tendencies to approach alcohol in hazardous drinkers. *Addiction*, in press.
- Wiers, R.W., Schoenmakers, T., Houben, K., e.a. (2008). Can problematic alcohol use be trained away? New behavioural treatments aimed at changing and moderating implicit cognitive processes in alcohol abuse. In C. R. Martin (Red.), *Identification and treatment of alcohol dependency* (pp. 185-205). Keswick, UK: M&K Publishing.
- Wiers, R.W., Teachman, B.A. & De Houwer, J. (2007b). Implicit cognitive processes in psychopathology: An introduction. *Journal of Behavior Therapy*, 38, 95-104.
- Williams, J.M.G., Matthews, A. & MacLeod, C. (1996). The emotional stroop task and psychopathology. *Psychological Bulletin*, 120, 3-24.

- D.S. (Denise) van Deursen, M.Sc. werkt als assistent in opleiding aan de afdeling ontwikkelingspsychologie van de Universiteit van Amsterdam. Correspondentieadres: Denise van Deursen, Roetersstraat 15, 1018 WB Amsterdam. d.s.vandeursen@uva.nl
- Dr. E. (Elske) Salemink is werkzaam als universitair docent aan dezelfde afdeling en werkt als cognitief-gedragstherapeut in opleiding bij Jellinek/Mentrum te Amsterdam.
- Dr. T. M. (Tim) Schoenmakers werkt als onderzoekscoördinator bij het Instituut voor Onderzoek naar leefwijzen & verslaving (IVO) te Rotterdam.
- Prof. dr. R.W. (Reinout) Wiers is hoogleraar ontwikkelingspsychopathologie aan de Universiteit van Amsterdam.